

at de undersøgelser, der er foretaget af kommissionsdomstole - som Østre Landsret har været inde på i sit høringssvar over betænkningen om undersøgelsesorganer - bl.a. har omfattet forhold uden for den statslige forvaltning, jf. pkt. 2.2. ovenfor. Der kan således f.eks. være behov for at undersøge forhold i statslige aktieselskaber, jf. bemærkningerne i lovforslaget om undersøgelseskommissioner. Der kan formentlig undtagelsesvis også være anledning til at undersøge forhold i private virksomheder. Der tænkes her på tilfælde, hvor der er et samvirke med en statslig myndighed, og hvor der er behov for en samlet undersøgelse af den statslige myndighed og den private virksomhed.

Under hensyn hertil vil det være rigtigt at udvide lovforslagets anvendelsesområde.

Det er næppe muligt udtømmende at angive, hvilke forhold uden for den statslige forvaltning som en undersøgelseskommission skal kunne nedsættes for at undersøge. En udvidelse af lovforslagets anvendelsesområde bør derfor udformes på en sådan måde, at der - som efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 21 a - i princippet ikke er nogen retlig grænse for, hvilke forhold uden for den statslige forvaltning en undersøgelseskommission kan nedsættes for at undersøge. I lighed med det, som er anført i bemærkningerne til reglerne om undersøgelsesretter i retsplejelovens § 21 a, bør en undersøgelseskommission dog alene nedsættes, hvis sagen er af "almen" eller "almenvigtig" betydning, sml. herved også grundlovens § 51, hvorefter Folketinget kan nedsætte kommissioner af sine medlemmer (parlamentariske kommissioner) til at undersøge "almenvigtige sager".

Bestemmelsen i lovforslagets § 1, stk. 1, vil i overensstemmelse hermed kunne affattes på følgende måde:

"Justitsministeren kan nedsætte en kommission til at gennemføre en undersøgelse af nærmere bestemte forhold af almenvigtig betydning."

Selv om det som nævnt næppe udtømmende kan angives, hvilke forhold uden for den statslige forvaltning en undersøgelseskommission skal kunne nedsættes for at undersøge, kan der opstilles visse kriterier herfor. Der er grund til at nævne følgende forhold:

1) En undersøgelseskommission bør som altovervejende hovedregel kun benyttes i tilfælde, hvor regeringen og/eller Folketinget har behov for at få belyst nogle forhold, som har betydning

for de opgaver, som regeringen og/eller Folketinget udfører.

For at markere dette er det i bestemmelsen fastsat, at det forhold, som det overvejes at undersøge, skal have "almenvigtig betydning". Dette indebærer, at forholdet som altovervejende hovedregel skal have tilknytning til staten, f.eks. vedrøre statslige myndigheders sagsbehandling, herunder sager om anvendelse af statslige midler.

En undersøgelse af private forhold vil således normalt alene kunne tænkes, hvis den indgår som et integreret element i en undersøgelse af statslige myndigheders forhold.

Udtrykket "almenvigtig betydning" udelukker ikke, at der i helt særlige tilfælde iværksættes en undersøgelse, der (alene) vedrører kommunale forhold. Det forudsættes imidlertid, at der ikke sker nogen ændring i forhold til de synspunkter vedrørende undersøgelsesretters virksomhed på dette område, der er anført ovenfor under pkt. 2.1.

2) En undersøgelseskommission bør - som det også er anført i bemærkningerne til lovforslagets § 1, stk. 1 - ikke nedsættes, hvis forholdene kan belyses tilfredsstillende af ordinære, faste undersøgelsesorganer. Det samme gælder, hvis der allerede må antages at foreligge tilstrækkeligt faktuel grundlag for, at der kan træffes beslutning om f.eks. at rejse tiltale eller indlede disciplinærfølgning mod bestemte personer.

3) En undersøgelseskommission bør selvsagt ikke kunne nedsættes med henblik på at udføre en undersøgelse, som falder uden for de formål, som en kommissionsundersøgelse skal kunne tjene. F.eks. bør en undersøgelseskommission ikke kunne nedsættes med henblik på at tage stilling til en retstvist mellem to private borgere eller virksomheder, jf. nærmere pkt. 4.1.-4.2. nedenfor.

4. Konsekvenser for andre bestemmelser i lovforslaget.

4.1. Hvilke faktumundersøgelser kan en undersøgelseskommission anmodes om at udføre?

4.1.1. Opgaver efter lovforslaget.

I lovforslagets § 4 er der fastsat følgende:

"§ 4. Undersøgelseskommissionen har ikke dømmende myndighed.